

Dosarul nr. 2ra-1397/18

Prima instanță: Judecătoria Strășeni, sediul Călărași (jud: E. Bolocan)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud: M. Guzun, I. Cotruță, N. Simciuc)

Î N C H E I E R E

12 septembrie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele completului, judecătorul
judecătorii

Valeriu Doagă
Svetlana Filincova
Tamara Chișca-Doneva

examinând admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva lui Chiriac Igor și Tețcu Ion cu privire la constatarea neglijenței manifestate prin omisiunea de a întreprinde măsuri eficiente în cadrul urmăririi penale și încasarea în ordine de regres a sumei,

împotriva deciziei din 17 octombrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a respins apelul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și s-a menținut hotărârea din 10 martie 2017 a Judecătoriei Strășeni, sediul Călărași,

c o n s t a t ă :

La 04 februarie 2016 Ministerul Justiției al Republicii Moldova a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Chiriac Igor și Tețcu Ion cu privire la constatarea neglijenței manifestate prin omisiunea de a întreprinde măsuri eficiente în cadrul urmăririi penale și încasarea în ordine de regres a sumei.

În motivarea acțiunii s-a indicat că, la 28 mai 2013 Curtea Europeană a Drepturilor Omului a adoptat hotărârea în cauza Eremia versus Republica Moldova, care a devenit definitivă la 28 august 2013.

A menționat că, în speța respectivă, reclamantele Eremia Lilia, Eremia Doina și Eremia Mariana s-au plâns pe faptul că autoritățile au omis să-și îndeplinească obligațiile pozitive în temeiul art. 3, 14 și 17 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale în vederea protecției lor împotriva acțiunilor de violență în familie și să pedepsească agresorul.

În cererea adresată Curții Europene, Eremia Lilia a indicat că autoritățile au ignorat abuzul în familie la care ea și copiii ei au fost supuși, omițând să execute ordonanța de protecție obligatorie care era destinată să le ofere protecție.

Astfel, reclamantele au invocat art. 3 din Convenție, conform căruia nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.

A specificat că, Curtea a declarat această plângere admisibilă, din motivul că autoritățile cunoșteau sau trebuiau să cunoască despre violența lui Eremia Alexandru

asupra reclamantei, ținând cont de numărul de acte de violență din partea acestuia și incidentele raportate, reținând că măsurile întreprinse au fost ineficiente și Eremia Alexandru a avut posibilitatea să încalce ordonanța de protecție de mai multe ori.

La fel, Curtea Europeană a stabilit că urmărirea penală pornită în legătură cu comportamentul violent al lui Eremia Alexandru manifestat față de reclamantă a fost suspendată cu posibilitatea acestuia să fie complet liberat de răspundere penală dacă nu va comite alte infracțiuni timp de 1 an.

Ținând cont de faptul că, Eremia Alexandru a agresat-o repetat pe prima reclamantă, precum și având în vedere neglijarea completă a ordonanței de protecție din 13 ianuarie 2011, Curtea a considerat inexplicabilă acțiunea procurorului să constate că Eremia Alexandru „nu era periculos pentru societate”, cu suspendarea urmării penale pornită în privința lui.

Reclamantul a relevat că, în cauza dată, Curtea a observat că procurorul ierarhic superior a ajuns la aceeași concluzie, chiar dacă instanța de judecată a prelungit ordonanța de protecție cu numai patru zile mai devreme, din motiv că Eremia Alexandru încă mai prezenta un risc semnificativ pentru prima reclamantă.

A menționat că, în opinia Curții Europene, suspendarea urmării penale în privința lui Eremia Alexandru în circumstanțele relatate a avut un efect, mai degrabă de a-l eschiva de răspundere penală, decât de a-l împiedica de la comiterea în continuare a violenței față de prima reclamantă, fapt care a evoluat într-o adevărată impunitate.

Prin urmare, având în vedere modul în care autoritățile au condus cauza, în particular, cunoștința autorităților despre pericolul violenței domestice ulterioare a lui Eremia Alexandru și omisiunea de a întreprinde măsuri eficiente în privința lui și să asigure pedepsirea în temeiul prevederilor legale aplicabile, Curtea a constatat că statul a omis să-și îndeplinească obligațiile sale pozitive în temeiul art. 3 din Convenție și respectiv, a existat, o violare a acestei prevederi în privința reclamantei.

De asemenea, a relatat că reclamantele Eremia Doina și Eremia Mariana s-au plâns de violarea drepturilor lor garantate de art. 3 din Convenție, urmare a faptului că au fost insultate de către Eremia Alexandru, fiind martori la actele de violență față de mama lor.

În acest sens, Curtea a declarat plângerea dată ca fiind una admisibilă, din considerentul că, la 13 decembrie 2010 reclamantele au solicitat procuraturii să fie recunoscute oficial victime ale violenței domestice în cadrul urmării penale pornite împotriva lui Eremia Alexandru.

Astfel, a fost constatat că, la 23 decembrie 2010 reclamantele s-au plâns la Procuratura Călărași precum că Eremia Alexandru a agresat-o nu numai pe mama lor, dar la 19 decembrie 2010 le-a insultat și pe ele.

În acest mod, Curtea a menționat că la sfârșitul lunii decembrie 2010, autoritățile erau conștiente de încălcările ordonanței de protecție de către Eremia Alexandru și de comportamentul său amenințător și insultător nu numai față de Eremia Lilia, dar și de efectele unui asemenea comportament asupra copiilor săi.

Față de aceste circumstanțe, s-a reținut că în sensul art. 3 din Convenție, nu au fost întreprinse acțiuni sau acestea au fost insuficiente pentru a preveni repetarea comportamentului lui Eremia Alexandru, iar în pofida unui act violent din 13 ianuarie 2011, nu a fost întreprinsă nicio acțiune decisivă împotriva agresorului care în cele din urmă a fost liberat de răspundere penală.

Reclamantul a subliniat că, în consecință, Curtea a conchis asupra faptului că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit corespunzător obligațiile pozitive în temeiul art. 8 din Convenție și astfel, a existat o violare a acestei prevederi în privința reclamantelor Eremia Doina și Eremia Mariana.

Prin urmare, Curtea unanim a dispus încasarea din contul bugetului de stat al Republicii Moldova a sumei de 15 000 euro cu titlu de prejudiciu moral și a sumei de 2 150 euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

A indicat că, în data de 22 noiembrie 2013 Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a transferat în contul Cabinetului Avocatului Doina-Ioana Străisteanu suma de 37 765, 61 lei, ceea ce constituie echivalentul sumei de 2 150 euro la data efectuării transferului, și suma de 263 481 lei, ce constituie echivalentul sumei 15 000 euro la data efectuării transferului în contul reclamantei Pușcașu Lilia (Eremia Lilia), fapt confirmat prin ordinul de plată nr. 318 și 319 din 22 noiembrie 2013.

În modul acesta, reclamantul a indicat că sunt întrunite condițiile prevăzute de lege privind tragerea la răspundere materială a pârâților Chiriac Igor și Tețcu Ion în ordine de regres, raportat la existența faptului prejudiciului cauzat statului, vinovăția pârâților constatată prin hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 28 mai 2013 și legătura causală dintre faptele ilicite ale acestora prin emiterea ordonanței de suspendare a urmăririi penale din 01 aprilie 2011 și ordonanței din 18 aprilie 2011.

Reclamantul și-a întemeiat acțiunea în baza prevederilor art. 1398 alin. (1), art. 1414 alin. (1), art. 1415 alin. (1) Codul civil și art. 27 alin. (1) și (2) din Legea cu privire la Agentul guvernamental nr. 151 din 30 iulie 2015.

A solicitat, încasarea în mod solidar în ordine de regres din contul lui Chiriac Igor și Tețcu Ion în beneficiul statului a sumei de 301 246, 61 lei.

Ulterior, pe parcursul examinării cauzei, reclamantul și-a concretizat și completat pretențiile din acțiune, indicând că prin hotărârea din 25 iulie 2016, Curtea Constituțională a admis parțial excepțiile de neconstituționalitate și a recunoscut constituțional art. 27 din Legea cu privire la Agentul guvernamental nr. 151 din 30 iulie 2015, în măsura în care acțiunea în regres se bazează pe o sentință pronunțată în cadrul unei proceduri judiciare prin care se constată că judecătorul sau o altă persoană a comis sau a admis, intenționat sau din neglijență gravă, acțiuni sau inacțiuni care au determinat ori au contribuit semnificativ la încălcarea prevederilor Convenției Europene a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, care a fost constatată printr-o hotărâre a Curții Europene sau a impus soluționarea amiabilă a cauzei aflate pe rolul Curții Europene ori formularea unei declarații unilaterale.

Astfel, a menționat că prin prisma argumentelor reținute de către Curtea Constituțională, statul este în drept să instituie la nivel național mecanisme proprii pentru restituirea sumelor achitate în procedurile în fața Curții Europene, iar aceste mecanisme, la rândul lor, trebuie să funcționeze în deplină conformitate cu normele internaționale și naționale.

A remarcat că, instituția regresului în sine nu este contrară Constituției, atât timp cât prin mecanismul de atragere la răspundere sunt respectate garanțiile inerente independenței judecătorilor.

Cu referire la art. 27 din Legea cu privire la Agentul guvernamental, a invocat că acesta instituie dreptul de regres al statului împotriva persoanelor ale căror acțiuni sau inacțiuni au determinat ori au contribuit semnificativ la încălcarea prevederilor Convenției Europene, iar alin. (2) al aceluiași articol, se referă la cuantumul

prejudiciului suportat de către stat care urmează a fi recuperat, nu și la criteriile de răspundere individuală.

În continuare, a explicat că, în temeiul normei contestate, Curtea Constituțională a evidențiat că este posibilă inițierea acțiunii de regres a statului exclusiv în baza existenței unei hotărâri sau decizii a Curții Europene, iar această normă nu prevede obligativitatea existenței unei sentințe judecătorești, adoptate în cadrul unui proces judiciar separat, prin care să se constate vinovăția persoanei.

Pe de altă parte, reclamantul a indicat și faptul că, Curtea Constituțională în hotărârea din 25 iulie 2016, a stipulat că în cazul înaintării acțiunii de regres în vederea reparării prejudiciului cauzat prin anumite acțiuni ale instanțelor de judecată, în ordinea prevăzută de art. 1405 și 1415 Cod civil, spre deosebire de norma contestată, este necesară constatarea vinovăției prin sentință judecătorească.

În acest context și cu referire la constatările din hotărârea Curții Europene din 28 august 2013, reclamantul a subliniat că reieșind din atribuțiile procurorului în cadrul urmăririi penale prevăzute de art. 52 alin. (1) Cod de procedură penală, acesta avea obligația legală în calitate de persoană care, în limitele competenței sale, exercită sau, după caz, conduce în numele statului urmărirea penală, de a investiga cazul în vederea constatării existenței sau inexistenței încălcării de lege care atrage răspundere penală și respectiv, de a întreprinde măsuri eficiente în temeiul prevederilor legale aplicabile pentru a asigura securitatea victimelor și răspunderea infractorilor, fapt care a fost neglijat de către pârâți.

Reclamantul Ministerul Justiției al Republicii Moldova, a solicitat constatarea neglijenței grave manifestate prin omisiunea de a întreprinde măsuri eficiente în cadrul urmăririi penale de către procurorii Chiriac Igor și Tețcu Ion, care a determinat încălcarea prevederilor Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale în cauza Eremia contra Republicii Moldova, cu încasarea în mod solidar în ordine de regres din contul lui Chiriac Igor și Tețcu Ion în beneficiul statului a sumei de 301 246, 61 lei.

Prin hotărârea din 10 martie 2017 a Judecătoriei Strășeni, sediul Călărași, cererea de chemare în judecată a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

La 13 martie 2017, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat apel împotriva hotărârii din 10 martie 2017 a Judecătoriei Strășeni, sediul Călărași.

Prin decizia din 17 octombrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și a fost menținută hotărârea din 10 martie 2017 a Judecătoriei Strășeni, sediul Călărași.

Pentru a decide astfel, instanța de apel și prima instanță și-au întemeiat soluțiile în baza prevederilor art. 1398 alin. (1), art. 1415 alin. (1) Cod civil, art. 27 alin. (1) și (3), art. 25 alin. (1), (2) și (3) din Legea cu privire la Agentul guvernamental nr. 151 din 30 iulie 2015.

Prin urmare, raportând prevederile legale citate la circumstanțele cauzei, instanța de apel a conchis că pentru a înainta acțiune de regres împotriva persoanelor ale căror acțiuni sau inacțiuni au determinat ori au contribuit semnificativ la încălcarea prevederilor Convenției care a fost constatată printr-o hotărâre, legea imperativ prevede că mai întâi urmează să fie stabilită vinovăția și responsabilitatea acelor persoane de către autoritățile competente de a iniția proceduri sau de a adopta hotărâri privind răspunderea penală, contravențională, disciplinară sau civilă.

În acest sens, instanța de apel a reținut că, Agentul guvernamental sesizează autoritățile competente să inițieze proceduri sau să adopte hotărâri privind răspunderea penală, contravențională, disciplinară, civilă potrivit legislației, care și explică în ce mod o acțiune sau inacțiune a persoanei a condus la constatarea unei încălcări a prevederilor Convenției într-o hotărâre a Curții Europene.

În asemenea situație și reieșind din circumstanțele cauzei, Curtea de Apel Chișinău a stabilit că în privința pârâților nu a fost adoptată o hotărâre privind răspunderea penală, contravențională, disciplinară sau civilă, și mai mult ca atât Agentul guvernamental nici nu a sesizat autoritățile competente să inițieze proceduri sau să adopte hotărâri în acest sens, motiv din care instanța de apel a ajuns la concluzia că prima instanță corect a respins acțiunea ca neîntemeiată.

În consecință, Curtea de Apel Chișinău a concluzionat că prima instanță a constatat și elucidat pe deplin circumstanțele importante pentru soluționarea cauzei, a interpretat și aplicat corect normele de drept material, pronunțând o hotărâre legală și întemeiată.

La 23 mai 2018, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat recurs împotriva deciziei din 17 octombrie 2017 a Curții de Apel Chișinău.

În susținerea recursului a invocat dezacordul cu decizia instanței de apel, considerând-o neîntemeiată și ilegală prin faptul că a fost emisă cu aplicarea eronată a normelor de drept material, iar aprecierea probelor a fost una arbitrară.

În acest sens, recurentul a reiterat circumstanțele de fapt ale cauzei, menționând suplimentar că, deși instanțele de judecată fac referire la faptul că astfel de cereri se examinează într-un proces penal, acestea nu își justifică soluția.

De asemenea, a indicat că nici Curtea Constituțională prin hotărârea din 25 iulie 2016 nu a indicat despre caracterul penal al sentinței judecătorești ce urmează a fi luat în considerare la examinarea acestor genuri de litigii.

Recurentul a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanțe, cu emiterea unei noi hotărâri de admitere a acțiunii.

În conformitate cu art. 434 Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la 17 octombrie 2017, dar date care ar confirma recepționarea acesteia de către recurent la dosar lipsesc.

Astfel, recursul declarat la 23 mai 2018, este în termen.

Prin referința din 02 iulie 2018, Chiriac Igor și Tețcu Ion au solicitat declararea recursului ca fiind inadmisibil.

Examinând temeiurile recursului declarat de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova în raport cu materialele cauzei civile, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul este inadmisibil.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) Cod de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Alineatele (2) și (3) ale aceluiași articol prevăd exhaustiv cazurile în care se consideră că normele de drept material sau de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat, iar alin. (4) stabilește că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la

alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a pricinii sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În conformitate cu art. 433 lit. a) Cod de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin.(2), (3) și (4) Cod de procedură civilă.

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) Cod de procedură civilă.

Astfel, argumentele invocate în recursul declarat se referă la dezacordul recurentului cu soluția pronunțată de către instanța de apel, însă nu relevă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate.

Totodată, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține că recursul exercitat conform secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia ei în fapt.

În acest context, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reiterează și faptul că procedura admisibilității constă în verificarea faptului, dacă motivele invocate în recurs se încadrează în cele prevăzute în art. 432. alin.(2), (3) și (4) Cod de procedură civilă.

În această ordine de idei, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție precizează că, în contextul normelor procedurale din Secțiunea a II-a, Capitolul XXXVIII Cod de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele de fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin.(4) Cod de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural și anume dacă se invocă că instanța de apel a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând în mod flagrant regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 Cod de procedură civilă, însă, din recursul declarat nu rezultă argumentul privind încălcarea flagrantă a regulilor de apreciere a probelor.

În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a relevat în jurisprudența sa constantă, rezultând din prevederile art. 6 § 1 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, că nu se impune motivarea în detaliu a unei decizii prin care o instanță de recurs, întemeindu-se pe dispoziții legale specifice, respinge recursul declarat împotriva sentinței pronunțate de o instanță inferioară, ca fiind lipsit de șanse de succes (cauza Rebai și alții contra Franței, Comisia Europeană a Drepturilor Omului, 25 februarie 1995, nr.26561/1995).

În circumstanțele menționate, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a considera inadmisibil recursul declarat de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

În conformitate cu art. 270, 433 lit. a), 440 alin. (1) Cod de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

dispune:

Recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, se consideră inadmisibil.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Valeriu Doagă

judecătorii

Svetlana Filincova

Tamara Chișca-Doneva